

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

3

SIRA SAYISI: 445

İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında
Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair
Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu
(1/748)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 1/748 Esas Numaralı Tasarının	
- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı	4
- Genel Gerekçesi	4
- Madde Gerekçeleri	5
• Alt Komisyon Raporu	9
• Alt Komisyon Metni	12
• Adalet Komisyonu Raporu	15
• Muhalefet Şerhleri	21
• Tasarı Metni	32
• Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin	32

T.C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Genel Müdürlüğü
Sayı: 31853594-101-679-1309

7/3/2013

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığı'nca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulu'nca 22/2/2013 tarihinde kararlaştırılan "İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip Erdoğan
Başbakan

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (1/748)	
ESAS	Adalet Komisyonu
TALİ	İçişleri Komisyonu İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Plan ve Bütçe Komisyonu Milli Savunma Komisyonu Avrupa Birliği Uyum Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Bilindiği üzere, gerek ceza hukuku, gerek özel hukuk gerekse idare hukukuna ilişkin bazı kanunların adli veya idarî yargı mercilerince uygulanması suretiyle verilen kararlardan dolayı, ilgili kişiler zaman zaman Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurarak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ile koruma altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedirler.

Bu başvurulardan dolayı AİHM tarafından ülkemiz aleyhine verilmiş bulunan çok sayıda ihlal kararı bulunmaktadır. AİHM tarafından verilen bu ihlal kararları bir yandan ülkemizi her yıl önemli miktarlarda tazminat ödemek zorunda bırakırken, diğer yandan da ülkemizin insan hakları alanında uluslararası toplumdaki görünümünü olumsuz etkilemektedir.

Son AİHM verilerine göre ülkemiz, Avrupa Konseyinin 47 üyesi arasında, hakkında en çok ihlal kararı verilen ikinci ülke durumundadır. 2012 yılı sonu itibarıyla AİHM önünde, ülkemiz aleyhine yapılan yaklaşık 16.900 başvuru bulunmaktadır. Geçmiş yıllarda yapılan başvuruların neticeleri gözönüne alındığında, AİHM tarafından ön koşullar açısından yapılan değerlendirmeyi geçebilen başvuruların çoğunun ihlal kararı ile sonuçlanacağı öngörülmektedir.

Bugüne kadar yargı reformlarıyla insan hakları konusunda sürekli olarak iyileştirmeler yapılmıştır. Tasarı ile, insan haklarına saygı ve bu konuda ortaya çıkan aksaklıkları iç hukukumuzda çözüme bağlama ilkelerinin gereğinin yerine getirilebilmesi ve ülkemizin AİHM önündeki davalar açısından görünümünün daha iyi bir noktaya taşınabilmesi amacıyla, AİHS tarafından koruma altına alınan hakların ihlaline sebebiyet verebilen çeşitli kanunlardaki ilgili hükümlerde değişiklik yapılması ve söz konusu olabilecek ihlal durumlarının ortadan kaldırılması hedeflenmektedir.

Böylece, insan haklarına saygılı her devletin yapması gerektiği gibi, bir yandan bu alanda ortaya çıkan aksaklıklar kendi iç hukukumuzda çözüme bağlanırken, diğer yandan da ülkemizin AİHM kararları açısından görünümünün daha iyi bir noktaya taşınabilmesi mümkün olacaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- AİHM, devletin sorumluluğuna ilişkin tazminat davalarında, davacıların yargılamanın yavaş işlemesinden doğan zararlarını ortadan kaldıracak yeterli bir çözüm bulunmadığı yönünde ülkemiz aleyhinde ihlal kararları vermektedir. Düzenlemeyle, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davalarında talep edilen tazminatın daha yüksek olduğunun dava devam ederken anlaşılması durumunda, davacıya talep edilen miktarı arttırma hakkı verilmemesinin adil yargılama hakkının ihlali olarak kabul edilmesi sebebiyle, nihai karar verilinceye kadar ıslah suretiyle talep edilen tazminat miktarını arttırma hakkı tanınmaktadır.

Madde 2- AİHM tarafından verilen kesinleşmiş ihlal kararları, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde görülen davalar bakımından yargılamanın iadesi sebebi kabul edilmemektedir. AİHM ise bu konudaki taleplerin reddedilmesini adil yargılanma hakkının ihlali olarak kabul etmektedir. Madde ile, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki hükümlere paralel şekilde, AİHM tarafından verilen ve kesinleşmiş ihlal kararlarının Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde görülen davalar bakımından yargılamanın iadesi sebebi olarak kabul edilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 3- AİHM, devletin sorumluluğuna ilişkin tazminat davalarında, davacıların yargılamanın yavaş işlemesinden doğan zararlarını ortadan kaldıracak yeterli bir çözüm bulunmadığı yönünde ülkemiz aleyhinde ihlal kararları vermektedir. Düzenlemeyle, idarî yargıda açılan tam yargı davalarında talep edilen tazminatın daha yüksek olduğunun dava devam ederken anlaşılması durumunda, davacıya talep edilen miktarı arttırma hakkı verilmemesinin adil yargılama hakkının ihlali olarak kabul edilmesi sebebiyle, nihai karar verilinceye kadar ıslah suretiyle talep edilen tazminat miktarını arttırma hakkı tanınmaktadır.

Madde 4- Kamulaştırma Kanununun 8 inci maddesine göre, idarenin kamulaştırmak istediği taşınmazı öncelikle satın alması veya trampa usulünde almaya çalışması gerekmektedir. Söz konusu usullerin işletilememesi durumunda, adı geçen Kanunun 10 uncu maddesine göre işlem yapılmaktadır. Bu madde gereğince kamulaştırma bedeli mahkemece belirlenmekte ve bu bedelin ödenmesi karşılığında taşınmaz mal idare adına tescil edilmektedir.

Kamulaştırma Kanununun 10 uncu maddesinin uygulandığı durumlarda yargılama sürecinin uzaması nedeniyle davanın ilk derece mahkemesi önünde açıldığı tarih ile kamulaştırma bedelinin ödendiği tarih arasında, enflasyonun etkisiyle, kamulaştırma bedelinde değer kaybı yaşanmaktadır.

Yargılama süresince enflasyon sebebiyle oluşan değer kaybını gidermeye yönelik talepler, mevzuatta bu yönde bir hüküm bulunmadığı gerekçesiyle, mahkemeler tarafından reddedilmektedir. Bu sebeple, AİHM'e yapılan başvurular ihlal kararı ile sonuçlanmaktadır.

Maddede yapılan düzenlemeyle, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle kamulaştırma bedelinin geç ödenmesinden dolayı ortaya çıkan hak kayıplarının giderilmesi amacıyla, açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılmaması hâlinde, bu sürenin bitiminden itibaren başlamak üzere ödeme tarihine kadar geçecek süre için hesaplanacak kanunî faizin hak sahibine ödenmesi yönünde düzenleme yapılmaktadır.

Madde 5- AİHM, terör örgütlerinin içeriği şiddet unsuru içermeyen bildirimlerini yayımlayanların, sadece bu eylemleri nedeniyle cezalandırılmasını ifade özgürlüğünün ihlali olarak saymaktadır. Düzenlemeyle, maddenin ikinci fıkrasında yer alan suçun unsurları yeniden belirlenmekte, maddeye "cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden" ibaresi eklenmek suretiyle suçun kapsamı AİHM standartlarıyla uyumlu hale getirilmektedir.

Öte yandan, Anayasa Mahkemesinin 18/6/2009 tarihli ve E.:2006/121, K.:2009/90 sayılı iptal kararının neticesinde ortaya çıkan mükerrerliğin önlenmesi ve söz konusu Karara uyum sağlanması amacıyla maddede teknik bir düzenleme yapılmaktadır.

Madde 6- AİHM, şiddeti teşvik edici nitelikte olmayan açıklamaların ifade özgürlüğü kapsamında olduğunu belirterek, içeriğinde şiddete başvurmayı cesaretlendirici ifadeler yer almayan ya da kişileri silahlı isyana teşvik edici nitelikte olmayan açıklamalar nedeniyle bireylerin Terörle Mücadele Kanununun 7 nci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde cezalandırılmasını ifade özgürlüğüne aykırı bulmaktadır.

Yapılan düzenlemeyle, maddenin ikinci fıkrasında yer alan suçun unsurları yeniden belirlenmekte, maddeye "cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde" ibaresi eklenerek suçun kapsamı AİHM standartlarına uyumlu hale getirilmektedir.

Öte yandan, Anayasa Mahkemesinin 18/6/2009 tarihli ve E.:2006/121, K.:2009/90 sayılı iptal kararının neticesinde ortaya çıkan mükerrerliğin önlenmesi ve söz konusu Karara uyum sağlanması amacıyla maddede teknik bir düzenleme yapılmaktadır.

Ayrıca, maddenin ikinci fıkrasının (b) bendinde yapılan değişikliklerle, bent kapsamındaki suçların unsurları daha somut hale getirilmiştir.

Madde 7- AİHM, işkence veya kötü muamele iddiası ile kamu görevlileri hakkında yargı mercileri tarafından yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda davanın zamanaşımı nedeniyle düşmesini ve ceza zamanaşımı ile eylemin cezasız kalmasını ihlal sebebi olarak kabul etmektedir.

Düzenlemeyle, maddeye yeni bir fıkra eklenmek suretiyle, işkence suçlarında zamanaşımının uygulanmaması öngörülmektedir.

Madde 8- Maddeye eklenmesi öngörülen ibareyle, kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkmaması hâlinde, yapılan açıklamaların "suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturmayacağı düzenlenmektedir.

Madde 9- Maddede yapılan değişiklikle, Terörle Mücadele Kanununun 7 nci maddesinde yapılan düzenlemeye paralel olarak örgüt propagandası suçunun unsurları yeniden belirlenmekte ve hangi fiillerin propaganda suçunu oluşturacağı hususu daha somut hale getirilerek AİHM standartlarıyla uyum sağlanmaktadır.

Madde 10- AİHM, halkı askerlikten soğutma suçuna ilişkin vermiş olduğu kararlarında, maddenin ifade özgürlüğünü ihlal edecek şekilde düzenlendiğini belirtmektedir.

Yapılan düzenlemeyle, suçun unsuru "askerlik hizmetini yapanları firara sevk edecek veya askerlik hizmetine katılacak olanları bu hizmeti yapmaktan vazgeçirecek şekilde teşvik ve telkinde bulunmak" şeklinde yeniden belirlenmektedir.

Madde 11- Mevcut uygulamaya göre, soruşturma ve kovuşturma aşamasında yapılan tahliye taleplerinde, Cumhuriyet savcısının mütalaasının alınmasına karşın, bu mütalaa sanık, şüpheli veya müdafiiye tebliğ edilmemektedir. Ancak bu uygulama silahların eşitliği ve çekişmeli yargı ilkelerine aykırı kabul edilmektedir. Maddede yapılan değişiklikle, bu tür taleplerin duruşma dışında yapılması durumunda, Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşünün alınmaması öngörülmektedir.

Madde 12- Soruşturma evresinde şüphelinin tutukluluk halinin devam edip etmeyeceği hususunun dosya üzerinden incelenmesi AİHM tarafından AİHS'e aykırı olarak değerlendirilmektedir.

AİHM'e göre, AİHS'in 5 inci maddesinin dördüncü fıkrasının gereklilikleri çerçevesinde ilgili şahsın bizzat kendisi veya gerektiğinde müdafisi aracılığıyla dinlenme imkânının olması gerekmektedir. Yapılan düzenlemeyle, soruşturma aşamasında şüpheli veya müdafinin dinlenilmesi suretiyle inceleme yapılarak, silahların eşitliği ilkesinin gereği yerine getirilmiş olacaktır.

Madde 13- AİHM, AİHS'in 5 inci maddesinin dördüncü fıkrasına göre, yakalama ve tutuklama işlemine karşı etkili başvuru hakkı tanınmadığı durumlarda da ilgiliye tazminat ödenmesine hükmetmektedir.

Yapılan düzenlemeyle, yakalanan veya tutuklanan kişilerin yakalama ve tutuklama işlemine karşı Kanunda öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmaması durumunda, bu kişilerin maddî ve manevî her türlü zararlarının tazminini isteyebilmesine imkân sağlanmaktadır.

Madde 14- Madde ile, gözaltı ve tutukluluk süresi başka bir hükümlülüğünden indirilen kişilerin tazminat isteyemeyeceklerine dair düzenleme yürürlükten kaldırılmaktadır.

Madde 15- AİHM, yaşam hakkı ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin başvurularda, bu hakların hem esas hem de usul bakımından ihlal edildiğine karar verebilmektedir. AİHS'in 2 nci ve 3 üncü maddeleriyle ilgili birçok kararında, bu hakları ihlal eden bir saldırı olduğunda, Devletin etkili ve yeterli bir soruşturma yapmak zorunda olduğu vurgulanmaktadır.

Yapılan değişiklikle, kovuşturmayla yer olmadığına dair kararların etkin soruşturma yapılmadan verildiğinin AİHM'in kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması durumunda, üç ay içinde talep edilmesi hâlinde yeniden soruşturma açılacağı öngörülmektedir.

Madde 16- Maddede yapılan değişiklikle, ceza muhakemesinde silahların eşitliğinin sağlanması amacıyla, tutukluluğa yapılan itirazlarda, Cumhuriyet savcısının görüşünün alınması durumunda, alınan bu görüşün şüpheli, sanık veya mdafiiine bildirilmesinden sonra şüpheli, sanık veya mdafiiinin görüşü alınmak suretiyle itiraz hakkında karar verileceği düzenlenmektedir.

Madde 17- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 311 inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince, ceza hükmünün, AİHM tarafından İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin tespit edilmiş olmasına rağmen, bazı başvurular için yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilememektedir. Bu durumun önlenmesi amacıyla, 4/2/2003 tarihi itibarıyla AİHM'de derdest olup da, sonradan ceza hükmünün İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiği tespit edilen ancak Ceza Muhakemesi Kanununun 311 inci maddesinin ikinci fıkrası nedeniyle yeniden yargılama yapılamadığından Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 15/6/2012 tarihi itibarıyla icra süreci denetlenmekte olan kararlar açısından da yargılamanın yenilenmesi yolu açılmaktadır.

Madde 18- AİHM, adli yardım talep eden kişinin haklılığı kriterinin aranmadığı bir sistemi tavsiye etmekte ve adli yardım talebinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması kaydıyla kişilerin adli yardımdan yararlandırılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Maddede yapılan düzenlemeyle, dava veya takibin açıkça dayanaktan yoksun bulunmaması kaydıyla adli yardımdan yararlanılabilmesi sağlanarak adli yardımın kapsamı genişletilmektedir.

Madde 19- Düzenlemeyle, talep hâlinde adli yardım talebinin incelenmesinin duruşmalı olarak yapılacağı öngörülmektedir. Ayrıca, adli yardım taleplerinin reddine ilişkin mahkeme kararlarında sunulan bilgi ve belgelerin kabul edilmeme sebebinin açıkça belirtilmesi kuralı getirilerek gerekersiz kararlarının engellenmesi amaçlanmıştır.

Mevcut düzenlemede adli yardım talebine ilişkin kararlara karşı hiçbir kanun yolunun bulunmaması AİHM kararlarında eleştiri konusu yapılmaktadır. Maddede değişiklik yapılarak, adli yardım talebinin reddine karşı bir hafta içinde kararı veren mahkemeye dilekçe vermek suretiyle itiraz mekanizması getirilmektedir. Bu düzenlemelere ilave olarak adli yardım talebi reddedilirse ilgilinin ödeme gücünde sonradan gerçekleşen ciddi bir azalmaya dayanılarak tekrar talepte bulunabilmesi imknı öngörülmektedir.

Madde 20- Mevcut düzenlemede, adli yardım kararından dolayı ertelenen tüm yargılama giderleri ile Devletçe denen avanslar dava veya takip sonunda haksız çıkan kişiden tahsil edilmektedir. Maddeyle, yargılama giderlerinin tahsilinin açıkça ilgilinin mağduriyetine neden olacağının mahkemece anlaşılması hâlinde, hüküm ile birlikte tamamen veya kısmen geri ödemeden muaf tutulmasına karar verilebilmesi imknı getirilmektedir.

Madde 21- Yürürlük maddesidir.

Madde 22- Yürütme maddesidir.

Alt Komisyon Raporu

ADALET KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

“İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/748)”, 7/3/2013 tarihinde tali komisyon olarak Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, İçişleri Komisyonu, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Millî Savunma Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonuna ve esas komisyon olarak Adalet Komisyonuna havale edilmiştir. Tasarı, Adalet Komisyonunun 14/3/2013 tarihli 31’inci toplantısında Adalet Komisyonu Başkanı ve Ankara Milletvekili Ahmet İyimaya başkanlığında Hükümeti temsilen Adalet Bakanı Sadullah Ergin ile Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Danıştay Başkanlığı, Yargıtay Başkanlığı, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye Barolar Birliği temsilcileri ile Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Murat Atal’ın katılımıyla görüşülmüştür. Tasarı, ayrıntılı biçimde incelenebilmesi amacıyla 7 üyeden oluşan Alt Komisyonuna havale edilmiştir.

Tasarı, Alt Komisyonumuzun 22/3/2013 tarihli toplantısında, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Danıştay Başkanlığı, Yargıtay Başkanlığı, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Türkiye Barolar Birliği temsilcilerinin katılımıyla görüşülmüştür.

Yapılan görüşmelerde aşağıdaki görüşler ileri sürülmüştür.

- Tasarının içeriğinde birçok konuda düzenleme olmasına rağmen, doğrudan doğruya ve yalnızca insan hakları ve ifade özgürlüğü çerçevesinde düzenleme öngörüldüğü intibai oluşturulacak şekilde Tasarının başlığının “İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı” biçiminde düzenlemesi, başlık ve içerik arasında uyumsuzluğa neden olmaktadır.

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Türkiye Cumhuriyeti aleyhine birçok konuda ihlal kararı verilmesine rağmen, bu ihlal kararlarının yalnızca Terörle Mücadele Kanunu ve bununla bağlantılı olarak Türk Ceza Kanununun ilgili maddelerinde yapılacak değişiklikler için gerekçe oluşturması ve diğer ihlal kararlarının gereklerinin yerine getirilmesi bağlamında herhangi bir düzenleme öngörülemediği dikkat çekicidir.

- Terörle Mücadele Kanununun 1’inci maddesinde “terör” kavramı, “cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemler” şeklinde tanımlanmışken, Tasarının muhtelif maddelerindeki düzenlemeler bu hükümlerle açık bir tenakuz oluşturmaktadır. Şöyle ki, Tasarının 5’inci maddesindeki “Terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden” ve 6’ncı maddesindeki “Terör örgütünün, cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde” düzenlemeler, terör eylemleri arasında cebir, şiddet veya tehdit içeren/cebir, şiddet veya tehdit içermeyen ayrımı yapmaktadır. Böylece özünde cebir, şiddet veya tehdit içeren bir terör örgütünün, bu yöntemlere başvurmayacağı eylemlerin söz konusu olabileceği şeklinde bir tenakuza neden olmaktadır. Dolayısıyla bu yönde bir düzenleme yapılacaksa, öncelikle mezkûr tenakuzun giderilmesi için öncelikle mevzuattaki terör tanımının yeniden düzenlenmesi gerekir.

- Suçu ve suçluyu övmeye (TCK m. 215) ve terör örgütünün propagandasının yapılmasına (TMK m. 7) imkân veren düzenlemeler öngören Tasarının, sorunlu bir alanın oluşmasına neden olacağı aşikardır.

- Tasarının çerçeve 7'nci maddesi ile Türk Ceza Kanununun 94'üncü maddesinde düzenlenen işkence suçu bakımından zamanaşımının işlemeyeceğine dair hüküm, zamanaşımına uğramış suçlar bakımından uygulamada tereddütlere yol açabilecek niteliktedir.

- Tasarının; çerçeve 11'inci maddesi ile Ceza Muhakemesi Kanununun 105'inci maddesinin birinci fıkrasına, çerçeve 12'nci maddesi ile 108'inci maddesinin birinci fıkrasına ve çerçeve 16'ncı maddesi ile 270'nci maddesine eklenmesi öngörülen cümle ve ibarelerde geçen "veya" ibaresi, uygulamada bazı sorunların doğmasına yol açabilecek niteliktedir. Zira Tasarıda öngörülen düzenleme ile şüpheli veya sanığın, müdafisi olduğu durumlarda, tebligatların hem şüpheli veya sanığa hem de müdafiyeye yapılması engellenmiş olmaktadır. Ancak insan haklarının hayata geçirilmesi, Tasarının amacı olduğuna göre görüş alınırken hem şüpheli veya sanığın hem de müdafinin bulunması ve diğer taraftan da tebligat yapılırken hem şüpheli veya sanığa hem de müdafiyeye yapılmasını teminen, söz konusu ibarelerin "şüpheli, sanık ve varsa müdafisi" şeklinde değiştirilmesi uygun olacaktır.

Yapılan görüşmelerde ileri sürülen diğer görüşler ise aşağıdaki gibidir.

- Tasarının çerçeve 7'nci maddesi ile Türk Ceza Kanununun 94'üncü maddesinde düzenlenen işkence suçu bakımından zamanaşımının işlemeyeceğine dair hüküm, zamanaşımına uğramış suçlar bakımından herhangi bir tereddüde yol açabilecek nitelikte değildir. Zira ceza hukukunun temel prensiplerinden biri olan, suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun hükümleri ile sonradan yürürlüğe giren kanun hükümleri arasında farklılık bulunduğu takdirde failin lehine kanunu uygulanacağına dair ilke (lehe kanunun uygulanması ilkesi), bu tereddüdü çözmektedir. Dolayısıyla daha önce zamanaşımına uğramış suçlar bakımından söz konusu hükmün herhangi bir hüküm ve sonuç doğurması mümkün değildir. (Anayasa m. 38/2, AİHS m. 7, TCK m. 7)

- Şüphelinin veya sanığın, müdafisi olduğu durumlarda tebligatların müdafiyeye yapılması hem kanuni düzenlemelerin hem de işin doğasının bir gereğidir. Bu bağlamda Tebligat Kanununun "Vekile ve kanuni mümessile tebligat" başlıklı 11'inci maddesindeki, vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılacağı ve vekilin birden fazla olması durumunda bunlardan birine tebligatın yapılmasının yeterli olacağına dair hüküm bu hususa işaret etmektedir.

Tasarının maddeleri üzerindeki değişiklikler aşağıdaki gibidir.

- Tasarının çerçeve 1'inci maddesi oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının çerçeve 2'nci maddesi ile Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 64'üncü maddesine eklenmesi öngörülen fıkrada geçen "ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin" ibaresi, tarafı olunmayan protokoller bakımından herhangi bir ihlal söz konusu olamayacağından ve bu nedenle taraf olunan protokollerin ayrıca belirtilmesine gerek olmadığından "veya eki protokollerin" şeklinde değiştirilmiştir. Madde yapılan değişiklik doğrultusunda oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

- Tasarının çerçeve 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9'uncu maddeleri oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının çerçeve 10'uncu maddesi ile değiştirilmesi öngörülen Türk Ceza Kanununun 318'inci maddesinde düzenlenen suçun teşvik veya telkin eylemlerinden herhangi birinin icrası suretiyle işlenebileceği hususuna açıklık getirilmesi amacıyla, fıkrada geçen "teşvik ve telkin" ibaresi, "teşvik veya telkin" şeklinde değiştirilmiş ve madde değişiklik doğrultusunda oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

- Tasarının çerçeve 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 ve 18'inci maddeleri oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının çerçeve 19'uncu maddesi ile değiştirilmesi öngörülen Hukuk Muhakemeleri Kanununun 337'nci maddesinde, adli yardım talebinin reddine ilişkin kararlara karşı yapılacak itirazlara bakacak mahkemenin belirlenmesi, kararı veren mahkemeye yapılan itiraz üzerine dosyanın itirazı incelemeye yetkili ve görevli mahkemeye gönderilmesi, itirazın ilk ret kararını veren mahkemeden farklı bir mahkeme tarafından incelenmesi ve diğer taraftan da adalete erişim hakkının daha güvenceli hale getirilmesi amacıyla değişiklik yapılmıştır. Madde yapılan değişiklik doğrultusunda oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

- Tasarının çerçeve 20'nci maddesi ile değiştirilmesi öngörülen Hukuk Muhakemeleri Kanununun 339'uncu maddesinde, adli yardım kapsamında ödemedi muaf tutulabilecek giderlerin, mezkûr Kanunun adli yardımın kapsamını belirleyen 335'inci maddesi doğrultusunda net olarak belirlenmesi amacıyla değişiklik yapılmış ve madde yapılan değişiklik doğrultusunda oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

- Tasarının 21 ve 22'nci maddeleri oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının tümü oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

- Tasarının maddeleri redaksiyona tabi tutulmuştur.

Raporumuz, Komisyon Başkanlığına saygı ile arz olunur.

25/3/2013

Başkan	Üye	Üye
<i>Hakkı Köylü</i>	<i>İlknur İnceöz</i>	<i>İsmail Kaşdemir</i>
Kastamonu	Aksaray	Çanakkale
Üye	Üye	Üye
<i>Murat Başesgioğlu</i>	<i>Mevlüt Akgün</i>	<i>Ali Rıza Öztürk</i>
İstanbul	Karaman	Mersin
(Muhalifim)		(Alt komisyon raporuna katılmıyorum, muhalifim)

Üye
Ömer Süha Aldan
Muğla
(Muhalifim)

ALT KOMİSYON METNİ

İNSAN HAKLARI VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ BAĞLAMINDA BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1- 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 46 ncı maddesinin dördüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilmeye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere arttırılabilir ve miktarın arttırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir.”

MADDE 2- 1602 sayılı Kanunun 64 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent ile aynı maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“1) Kararın, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması.

Birinci fıkranın (1) bendi kapsamına giren kararlar hakkında yargılamanın iadesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir.”

MADDE 3- 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 16 ncı maddesinin dördüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilmeye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere arttırılabilir ve miktarın arttırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir.”

MADDE 4- 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 10 uncu maddesine sekizinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılmaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanunî faiz işletilir.”

MADDE 5- 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 6 ncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş; dördüncü fıkrasında yer alan “onbin” ibaresi “beşbin” olarak değiştirilmiş ve dördüncü fıkrasının son cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

“Terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden bildiri veya açıklamalarını basanlara veya yayınlayanlara bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.”

MADDE 6- 3713 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Terör örgütünün, cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında arttırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beşbin güne kadar adli para cezasına hükümlenir. Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:

a) Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması.

b) Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde;

1. Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması,
2. Slogan atılması,
3. Ses cihazları ile yayın yapılması,
4. Terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi.”

MADDE 7- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 94 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(6) Bu suçtan dolayı zamanaşımı işlemez.”

MADDE 8- 5237 sayılı Kanunun 215 inci maddesinde yer alan “kimse,” ibaresinden sonra gelmek üzere “bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hâlinde,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 9- 5237 sayılı Kanunun 220 nci maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan “veya amacının” ibaresi “, cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 10- 5237 sayılı Kanunun 318 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Askerlik hizmetini yapanları firara sevk edecek veya askerlik hizmetine katılacak olanları bu hizmeti yapmaktan vazgeçirecek şekilde teşvik veya telkinde bulunanlara altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.”

MADDE 11- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 105 inci maddesinin birinci fıkrasına birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alınmaz.”

MADDE 12- 5271 sayılı Kanunun 108 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bulundurulacak” ibaresinden sonra gelmek üzere “, şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 13- 5271 sayılı Kanunun 141 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“k) Yakalama veya tutuklama işlemine karşı Kanunda öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmayan,”

MADDE 14- 5271 sayılı Kanunun 144 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 15- 5271 sayılı Kanunun 172 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(3) Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkin soruşturma yapılmadan verildiğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmesi üzerine, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde talep edilmesi hâlinde yeniden soruşturma açılır.”

MADDE 16- 5271 sayılı Kanunun 270 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) 101 ve 105 inci maddeler uyarınca yapılan itiraz üzerine Cumhuriyet savcısından görüş alınması durumunda, bu görüş şüpheli, sanık veya müdafine bildirilir. Şüpheli, sanık veya müdafii üç gün içinde görüşünü bildirebilir.”

MADDE 17- 5271 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 2- (1) İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle bir ceza hükmünün verildiğini tespit eden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararlarından, 15.6.2012 tarihi itibarıyla Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi önünde denetlenmekte bulunanlar bakımından Ceza Muhakemesi Kanununun 311 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmü uygulanmaz. Bu durumda olanlar, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde yargılanmanın yenilenmesi talebinde bulunabilirler.”

MADDE 18- 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 334 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “haklı oldukları yolunda kanaat uyandırmak” ibaresi “taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 19- 6100 sayılı Kanunun 337 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiş ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Ancak, talep hâlinde inceleme duruşmalı olarak yapılır. Adli yardım taleplerinin reddine ilişkin mahkeme kararlarında sunulan bilgi ve belgelerin kabul edilmeme sebebi açıkça belirtilir.

(2) Adli yardım talebinin reddine ilişkin kararlara karşı, tebliğinden itibaren bir hafta içinde kararı veren mahkemeye dilekçe vermek suretiyle itiraz edilebilir. Kararına itiraz edilen mahkeme, itirazı incelemesi için dosyayı o yerde adli yardım talebi yapılan hukuk mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde adli yardım talebi yapılan hukuk mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde ise aynı işlere bakmakla görevli en yakın mahkemeye gönderir. İtiraz incelemesi neticesinde verilen karar kesindir. Adli yardım talebi reddedilirse, ödeme gücünde sonradan gerçekleşen ciddi bir azalmaya dayanılarak tekrar talepte bulunulabilir.”

MADDE 20- 6100 sayılı Kanunun 339 uncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Adli yardım kararından dolayı Devletçe ödenen veya muaf tutulan yargılama giderlerinin tahsilinin, adli yardımdan yararlananın mağduriyetine neden olacağı mahkemece açıkça anlaşılırsa, mahkeme, hükümde tamamen veya kısmen ödemededen muaf tutulmasına karar verebilir.”

MADDE 21- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 22- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Adalet Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

4/4/2013

Esas No: 1/748

Karar No: 19

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

“İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/748)”, 7/3/2013 tarihinde tali komisyon olarak Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, İçişleri Komisyonu, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Millî Savunma Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonuna ve esas komisyon olarak Komisyonumuza havale edilmiştir. Tasarı, Komisyonumuzun 14/3/2013 tarihli 31’inci toplantısında Adalet Komisyonu Başkanı ve Ankara Milletvekili Ahmet İyimaya başkanlığında Hükümeti temsilen Adalet Bakanı Sadullah Ergin ile Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Danıştay Başkanlığı, Yargıtay Başkanlığı, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye Barolar Birliği temsilcileri ile Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Murat Atalı’nın katılımıyla görüşülmüştür. Tasarı, ayrıntılı biçimde incelenebilmesi amacıyla 7 üyeden oluşan Alt Komisyona havale edilmiştir.

Tasarı, Alt Komisyonun 22/3/2013 tarihli toplantısında, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Danıştay Başkanlığı, Yargıtay Başkanlığı, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Türkiye Barolar Birliği temsilcilerinin katılımıyla görüşülmüştür. Alt Komisyon tarafından tanzim edilen rapor 24/3/2013 tarihinde Komisyonumuza tevdi edilmiştir.

Komisyonumuz, 28/3/2013 tarihli 33’üncü ve 29/3/2013 tarihli 34’üncü toplantılarında Alt Komisyon tarafından tanzim edilen rapor ve metin üzerinden görüşmelerine devam etmiştir. Tasarı, Hükümeti temsilen Adalet Bakanı Sadullah Ergin ile Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Danıştay Başkanlığı, Yargıtay Başkanlığı, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye Barolar Birliği, Basın Konseyi, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Medya Derneği temsilcilerinin katılımıyla görüşülmüştür. Görüşmelerin tamamı tutanağa bağlanmıştır. Genel Kurul çalışmalarında Komisyonumuzu temsil etmek üzere Bursa Milletvekili Hakan Çavuşoğlu, Bursa Milletvekili Mustafa Kemal Şerbetçioğlu ve Nevşehir Milletvekili Murat Göktürk özel sözcü seçilmişlerdir (İçtüzük m. 45).

Tasarı hakkında aşağıda belirtilen görüşler ileri sürülmüştür:

- Tasarı, muhteviyatı itibarıyla birçok konuda düzenleme içermesine rağmen doğrudan doğruya ve yalnızca insan hakları ve ifade özgürlüğü çerçevesinde düzenleme öngörüldüğü intibai oluşturulacak şekilde Tasarının başlığının “İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı” biçiminde düzenlemesi, başlık ve içerik arasında uyumsuzluğa neden olmaktadır.

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından uzun tutukluluk süreleri ve ifade özgürlüğü başta olmak üzere birçok konuda Türkiye aleyhine ihlal kararları verilmiş olmasına rağmen, bu ihlal kararlarının yerine getirilmemesi ve Türkiye'deki ihlallerin yalnız Terörle Mücadele Kanunundan kaynaklandığı intibahın oluşturacak şekilde Tasarı modellemesi gerçekçi değildir. Dolayısıyla yalnız Terörle Mücadele Kanunu ve bununla bağlantılı olarak Türk Ceza Kanununun muhtelif maddelerinde yapılması öngörülen değişiklikler için Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının Tasarı için gerekçe gösterilmesi doğru bir yaklaşım değildir. Kaldı ki, diğer ihlal kararlarının gereklerinin yerine getirilmesine yönelik olarak herhangi bir düzenleme öngörülmemesi de Tasarının ciddi bir tenakuz barındırdığını göstermektedir.

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından hakkında en çok ihlal kararı verilen ülke olmamıza rağmen, ihlale neden olan konuların Tasarı içeriğiyle sınırlı olduğu izlenimi uyandırılması, Tasarının yöneldiği esas amacı gizlemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca ihlal kararlarının yoğunluğuna rağmen düzenlemelerin bu kadar kısıtlı bir alanla sınırlı kalması, Tasarının kamuoyunda oluşan beklentileri karşılamaktan uzak olduğunu göstermektedir.

- Tasarının yöneldiği amaç bu bağlamda göz önünde bulundurulduğunda hem içerisinde barındırdığı tenakuz hem de düzenlemelerin eksikliği, demokrasi zaafına neden olabilecek niteliktedir. Bu demokrasi zaafı da neticeten, Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü açısından sakıncalar doğurabilecek niteliktedir.

- Terörle Mücadele Kanununun 1'inci maddesinde "terör" kavramı, "cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemler" şeklinde tanımlanmışken, Tasarının muhtelif maddelerindeki düzenlemeler bu hükümlerle açık bir tenakuz oluşturmaktadır. Şöyle ki, Tasarının 5'inci maddesindeki "Terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden" ve 6'ncı maddesindeki "Terör örgütünün, cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek" şeklindeki düzenlemeler, terör eylemleri arasında cebir, şiddet veya tehdit içeren/cebir, şiddet veya tehdit içermeyen ayrımı öngörmektedir. Böylece doğası gereği özünde cebir, şiddet veya tehdit içeren bir terör örgütünün, bu yöntemlere başvurmayacağı eylemlerin söz konusu olabileceği şeklinde bir çelişkiye neden olmaktadır. Bu yönde bir düzenleme yapılacaksa, mezkûr çelişkinin giderilmesi için öncelikle mevzuattaki terör tanımının yeniden düzenlenmesi daha doğru bir yaklaşım tarzı olacaktır.

- Suçu ve suçluyu övmeye (TCK m. 215) ve terör örgütünün propagandasının yapılmasına (TMK m. 7) imkân veren düzenlemeler öngören Tasarının, sorunlu bir alanın oluşmasına neden olacağı aşikârdır.

- Özellikle Tasarının insan hakları ve ifade özgürlüğünü gerçekleştirme amacına yöneldiği belirtilirken, bir taraftan da Terörle Mücadele Kanununun değiştirilmesi öngörülen 6'ncı ve 7'nci maddelerinde geçen "tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterme" kriteri, muğlak bir kavram olup, suçta ve cezada kanunilik ilkesini ve bu nedenle de ifade özgürlüğünü ihlal edebilecek niteliktedir.

Tasarının lehinde dile getirilen görüşler aşağıdaki gibidir:

- Gerek ceza hukuku gerek özel hukuk gerekse idare hukukuna ilişkin bazı kanunların adli veya idarî yargı mercilerince uygulanması suretiyle verilen kararlardan dolayı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ihlal edildiğinden bahisle Ülkemiz aleyhine ihlal kararları verilmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen bu kararlar, bir yandan Ülkemizin her yıl önemli miktarlarda tazminat ödemesine neden olurken diğer yandan da insan hakları alanında uluslararası toplumdaki görünümünü olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda Tasarı, insan haklarına saygı ve bu konuda ortaya çıkan aksaklıkları iç hukukumuzda çözüme bağlama ilkelerinin gereğinin yerine getirilebilmesini amaçlamaktadır. Ülkemizin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki davalar açısından görünümünün daha iyi bir noktaya taşınabilmesi amacıyla, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi tarafından koruma altına alınan hakların ihlaline sebebiyet veren çeşitli kanunlardaki ilgili hükümlerde değişiklik yapılması Tasarının bir diğer hedefidir. Dolayısıyla ortaya çıkan aksaklıkların, Tasarı vasıtasıyla iç hukukumuzda çözümlenmesi ve diğer taraftan da Ülkemizin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları açısından görünümünün daha iyi bir noktaya taşınabilmesi amaçlanmaktadır.

- İdari yargının tabi olduğu hukuk rejimi, zararların tazminini ve telafisini mümkün kılacak rasyonellikten uzaktır. Adli yargının aksine tespit ve kısmi dava seçeneklerinden yoksun idari yargılama düzeni, kişilerin kavramakta zorlanacağı usul öngörmektedir. İdari yargılama usulünün hak aramayı zorlaştıran bir özellik taşıdığı kuşkusuzdur. Ülkemiz, idari yargılama usulündeki bu ve benzeri kurgulama hataları nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararlarına muhatap olmaktadır (Bkz. Okçu/Türkiye Kararı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 2. Daire, 39515/03). Hâlihazırda yürürlükte bulunan usul kurallarını mülkiyet hakkının ihlali olarak değerlendiren Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı, Tasarı ile benimsenen yapının inşasını zorunlu kılmıştır. Tasarıyla benimsenen model çerçevesinde, zarar hesabının yapıldığı tarih itibarıyla dava dışı alacak yönünden sürenin dolması, hakkın talebi artırmak suretiyle ileri sürülmesine engel olmayacak ve talebi artırmak için başvuru ve benzeri diğer usul şartları aranmayacaktır. Benimsenen usul, adli yargıda benimsenen usulün ilerisindedir. Norm, bu yönüyle etkili başvuru ve adil yargılama hakkı temelinde amaca uygun bir aşamaya işaret etmektedir. Artırmayı mümkün kılan yeni kural yalnızca bir usul normu değil, aynı zamanda maddi hukuk normudur. Olağan dava döneminde mahkeme tarafından gözetilmesi gereken süre aşımı (altmış günlük, bir yıl, on yıl süre vb), talep artırımında etki doğurmamaktadır. Söz gelimi, olay tarihinden itibaren on yıl geçse dahi talep artırılabilir. Diğer taraftan Tasarının çerçeve 1 ve 3'üncü maddelerinde yer alan "nihai karar verilinceye kadar" kaydının olası bozmalardan sonraki hüküm aşamasını da kapsadığı şüphesizdir. Ayrıca artırmanın bir defaya mahsus olduğu kuralı -örneğin bozma sonrası ve bozma gereği yapılan/yaptırılan bilirkişi incelemesindeki tazminat miktarındaki pozitif değişimler bakımından- için amaçsal yorum yapılması zaruretinin doğabileceği de gözden kaçırılmamalıdır.

Komisyonumuz Tasarının lehinde ve aleyhinde ileri sürülen görüşleri bir bütün hâlinde değerlendirmiş ve geneli üzerinde görüşmelerden sonra maddelerine geçilmesine oy çokluğuyla karar vermiştir.

Tasarı üzerinde yapılan değişiklikler aşağıdaki gibidir:

Tasarının çerçeve 1'inci maddesi, oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

Tasarının çerçeve 2'nci maddesi ile Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 64'üncü maddesine eklenmesi öngörülen fıkrada geçen "ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin" ibaresi, tarafı bulunmayan protokoller bakımından herhangi bir ihlal söz konusu olamayacağından Alt Komisyon tarafından "veya eki protokollerin" şeklinde değiştirilmiş ve yapılan değişiklik Komisyonumuz tarafından da yerinde görülmüştür. Tasarının çerçeve 2'nci maddesi oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Tasarının çerçeve 1'inci maddesiyle getirilmesi öngörülen hükmün, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde devam eden ve henüz kesinleşmemiş tam yargı davalarında da uygulanması amacıyla Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununa bir geçici madde eklenmesi amacıyla oyçokluğuyla çerçeve 3'üncü madde ihdas edilmiş ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir.

Tasarının çerçeve 3'üncü maddesi, yapılan teselsül doğrultusunda çerçeve 4'üncü madde olarak oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

Tasarının çerçeve 3'üncü maddesiyle getirilmesi öngörülen hükmün, idare mahkemelerinde devam eden ve henüz kesinleşmemiş tam yargı davalarında da uygulanması amacıyla İdari Yargılama Usulü Kanununa bir geçici madde eklenmesi amacıyla oyçokluğuyla çerçeve 5'inci madde ihdas edilmiş ve diğer maddeler de buna göre teselsül ettirilmiştir.

Tasarının çerçeve 4, 5, 6, 7, 8 ve 9'uncu maddeleri, yapılan teselsül doğrultusunda çerçeve 6, 7, 8, 9, 10 ve 11'inci maddeler olarak oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

Yapılan teselsül doğrultusunda çerçeve 11'inci maddeden sonra gelmek üzere, ihaleye fesat karıştırma suçları bakımından suçta ve cezada ölçülülük ilkesine aykırı olarak ceza miktarı tayin edildiği ve özellikle suç dolayısıyla ilgili kamu kurumu veya kuruluşunun herhangi bir zarara uğramaması veya ihaleye fesat karıştıran kişinin, kendisine veya başka kişilere menfaat sağlamaması durumunda ceza adaletinin sağlanması için ceza yaptırımlarında indirim sağlanması amacıyla değişiklik öngören çerçeve 12'nci madde ihdas edilmiştir. Diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir.

- Tasarının çerçeve 10'uncu maddesi ile değiştirilmesi öngörülen Türk Ceza Kanununun 318'inci maddesinde düzenlenen suçun teşvik veya telkin eylemlerinden herhangi birinin icrası suretiyle işlenebileceği hususuna açıklık getirilmesi amacıyla, fıkrada geçen "teşvik ve telkin" ibaresi, "teşvik veya telkin" şeklinde Alt Komisyon tarafından değiştirilmiş ve yapılan değişiklik Komisyonumuz tarafından yerinde görülmüştür. Tasarının çerçeve 10'uncu maddesi, yapılan teselsül doğrultusunda çerçeve 13'üncü madde olarak oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

Tasarının çerçeve 13'üncü maddesinden sonra gelmek üzere, Türk Ceza Kanununun 235'inci maddesinde yapılan değişiklik dolayısıyla davaya bakan mahkemeler tarafından görevsizlik kararı verilmesinin engellenmesi ve davaların aynı mahkemelerde görülmeye devam olunması amacıyla, Türk Ceza Kanununa geçici madde eklenmesini öngören çerçeve 14'üncü madde ihdas edilmiş ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir.

Tasarının çerçeve 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 ve 18'inci maddeleri, yapılan teselsül doğrultusunda çerçeve 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 ve 22'nci maddeler olarak oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

Tasarının çerçeve 19'uncu maddesi ile değiştirilmesi öngörülen Hukuk Muhakemeleri Kanununun 337'nci maddesinde, adli yardım talebinin reddine ilişkin kararlara karşı yapılacak itirazlara bakacak mahkemenin belirlenmesi, kararı veren mahkemeye yapılan itiraz üzerine dosyanın itirazı incelemeye yetkili ve görevli mahkemeye gönderilmesi, itirazın ilk ret kararını veren mahkemeden farklı bir mahkeme tarafından incelenmesi ve diğer taraftan adalete erişim hakkının daha güvenceli hale getirilmesi amacıyla Alt Komisyon tarafından yapılan değişiklik, Komisyonumuz tarafından kabul görmüştür. Tasarının çerçeve 19'uncu maddesi, yapılan teselsül doğrultusunda çerçeve 23'üncü madde olarak oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Tasarının çerçeve 20'nci maddesi ile değiştirilmesi öngörülen Hukuk Muhakemeleri Kanununun 339'uncu maddesinde, adli yardım kapsamında ödemedi muaf tutulabilecek giderlerin, mezkûr Kanunun adli yardımın kapsamını belirleyen 335'inci maddesi doğrultusunda net olarak belirlenmesi amacıyla Alt Komisyon tarafından değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklik Komisyonumuz tarafından isabetli görülmüş ve madde yapılan teselsül doğrultusunda oyçokluğuyla çerçeve 24'üncü madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 21 ve 22'nci maddeleri oyçokluğuyla ve yapılan teselsül doğrultusunda 25 ve 26'ncı maddeler olarak kabul edilmiştir.

Tasarının maddeleri görüşmeler sırasında ve yapılan değişiklikler doğrultusunda redaksiyona tabi tutulmuştur.

Tasarının tümü oylanmış ve oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurula sunulmak üzere yüksek Başkanlığınıza saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Ahmet İyimaya</i>	<i>Hakkı Köylü</i>	<i>Yılmaz Tunç</i>
Ankara	Kastamonu	Bartın
Kâtip	Üye	Üye
<i>Harun Tüfekçi</i>	<i>Murat Bozlak</i>	<i>İlknur İnceöz</i>
Konya	Adana	Aksaray
	(Muhalefet şerhi ektedir)	(Son oylamada bulunamadı)
	(Son oylamada bulunamadı)	
Üye	Üye	Üye
<i>Bülent Tezcan</i>	<i>Fehmi Küpçü</i>	<i>Hakan Çavuşoğlu</i>
Aydın	Bolu	Bursa
(Muhalefet şerhi ektedir)		(Bu raporun özel sözcüsü)
(Son oylamada bulunamadı)		
Üye	Üye	Üye
<i>Mustafa Kemal Şerbetçioğlu</i>	<i>İsmail Kaşdemir</i>	<i>Bilal Uçar</i>
Bursa	Çanakkale	Denizli
(Bu raporun özel sözcüsü)		

Üye <i>Oktay Öztürk</i> Erzurum (Toplantıya katılmadı)	Üye <i>Recep Özel</i> Isparta	Üye <i>Bülent Turan</i> İstanbul
Üye <i>Celal Adan</i> İstanbul (Son oylamada bulunamadı)	Üye <i>Murat Başesgioğlu</i> İstanbul (Muhalefet şerhim var)	Üye <i>Mevlüt Akgün</i> Karaman (Son oylamada bulunamadı)
Üye <i>Ramazan Can</i> Kırıkkale	Üye <i>Turgut Dibek</i> Kırklareli (Muhalefifim, muhalefet şerhi ektedir)	Üye <i>Ali Rıza Öztürk</i> Mersin (Muhalefet şerhim vardır)
Üye <i>Ömer Süha Aldan</i> Muğla (Muhalefet şerhim vardır)	Üye <i>Murat Göktürk</i> Nevşehir (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>Ali İhsan Yavuz</i> Sakarya
	Üye <i>Dilek Akagün Yılmaz</i> Uşak (Muhalefet şerhim vardır)	Üye <i>Ali İhsan Köktürk</i> Zonguldak (Muhalefet şerhimiz ektedir)

MUHALEFET ŞERHİ

“İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı”na ilişkin Adalet Komisyonu raporuna karşı muhalefet şerhimiz, aşağıda sunulmuştur.

A- GENEL OLARAK:

Tasarının adı: *İnsan hakları ve ifade özgürlüğü bağlamında bazı kanunlarda değişiklik yapılması...*”

Gereğesi : *“Ülkemizin AİHM önündeki davalar açısından görünümünün daha iyi bir noktaya taşınabilmesi amacıyla, AİHS tarafından koruma altına alınan hakların ihlaline neden olan çeşitli yasalardaki ilgili hükümlerde değişiklik yapılması...”*.

Bundan önce de aynı gerekçelerle yargı ile ilgili pek çok yasa çıkarıldı. Hükümet; yargı paketleri ve paketçikleri getirdi. Bundan önce 3 adet yargı paketi TBMM’den geçti. Yargıya ilişkin düzenlemelerin hepsi de; AİHM kararlarının gereğinin yapılması, adil yargılanma hakkının ihlalinin önlenmesi, yargı hizmetlerinin hızlandırılması ya da etkinleştirilmesi, gerekçesi ile yapıldı. Ama;

- AİHM’nin Türkiye aleyhine ihlal kararı vermesine neden olan olaylar, ortadan kalkmadı.

- Mahkemelerde, Adil Yargılanma hakkının ihlal edilmesi sona ermedi.

- Tutuklama müessesesinden kaynaklanan sorunlar bir türlü son bulmadı. Millet vekilleri hala tutuklu olup, TBMM yerine hala mahpushanedeler.

- Yargı, bir türlü etkinleşemedi. Hızlanamadı.

- Velhasıl yargı ile ilgili açılan her paketten ya da paketçikten sonra, yargıdaki sorunlar, azalmadı. Aksine daha da arttı. Açılan her paket; hukuku getirmedi, adaleti sağlamadı. Aksine haksızlıklar, hukuksuzluklar, keyfilikler daha da arttı.

Hükümet tarafından kamuoyuna 3.yargı paketi olarak ilan edilen “yargı hizmetlerinin etkinleştirilmesi amacıyla bazı kanunlarda değişiklik yapılması ve basın yayın yoluyla işlenen suçlara ilişkin dava ve cezaların ertelenmesi hakkında kanun” çıkarıldı. Bu kanunun gerekçeleri ve görüşülmesi sırasındaki tartışmalara bakıldığında; sözüm ona 3.yargı paketi sorunları çözecekti. Büyük bir reformdu. Ama 3.yargı paketi hiçbir sorunu çözemedi. Sorunlar çözülmeyen öylece duruyor.

Yargıdaki sorunların çözülmeşişinin nedeni, Hükümetin yargıyla ilgili yasaları çıkarırken;

1-) Hükümetin, İnsan Hakları ihlalinin, sadece Yasama ve Yürütme organının dışındaki organların sorunuymuş gibi yaklaşım sergilemesi ve insan hakları ihlallerini, yargı mekanizmasının işleyişine indirgeyen anlayışmış gibi bir algı yaratması söz konusudur. Oysaki AKP iktidarı 12 Eylül 2010 referandumu ile yargıyı tamamen siyasallaştırmış, bağımsız ve tarafsız yargıyı yok etmiş ve bir iktidar yargısı yaratmıştır. Yaşanılan hukuka aykırı tutuklamalar, dayanaksız iddianame ve mütalaalar gizli tanıklığa dayalı mahkumiyetler, bilirkişilerin taraflı olması gibi sorunların tümünün siyasallaşmış yargıdan kaynaklandığı gözardı edilmektedir.

2-) Hükümetin, İnsan haklarının ihlalinin, nitelikten çok nicelik olarak algılaması sözkonusudur.

3-) Hükümetin soruna “*insan haysiyeti*” ni temel alan bir anlayışla yaklaşmaması ya da anayasal hak ve özgürlük ihlallerini göz önüne almaması ve sözleşme kapsamında yer alan sadece bazı hak ve özgürlüklerin korunmaya değer görmesi

4-) AİHM önündeki ihlal dosya sayısında göreceli bir azaltma, ödenen ve ödenecek tazminat tutarında tasarruf, görünüşü kurtarma gibi nicelik, iktisadi ve yüzeysel kaygılarla hareket etmesi. Bu kapsamda, AİHM kararlarının uygulanmasını izleme organı olan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ni tatmine yönelik düzenleme yapması.

5-) Hükümette, bir yandan Strazburg organlarının beklentilerini karşılama kaygısı, öte yandan AİHM kararlarını uygulamama direncinin oluşturduğu derin çelişki içinde olması. AİHM'nin onlarca kararını uygulamayan hükümet, AİHM'nin verdiği mahkûmiyet sayısını azaltmaya çalışıyor

6-) Yargı alanında yapılması düşünülen iyileştirmelerin; “özürlüğünden alıkonulan insanların, kesin suçlu olduğu” varsayımına dayalı bir anlayışla hareket etmesidir.

01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yedi yıllık uygulamaları göstermiştir ki, bu uygulamalarda, Ceza Muhakemesi Kanunun'da, tutuklama ve diğer koruma önlemleri yönünden yaşanan sorunlar, ülkemizin gündemini sürekli meşgul etmektedir. AİHM'nin çok sayıdaki kararı, Türkiye'de tutukluluk kurumunun iyi çalışmadığını, insanların haksız yere özgürlüklerinden yoksun bırakıldıklarına vurgu yapmaktadır. AİHM'si, Türkiye'de yargılama sisteminden ve yasadan kaynaklanan “yaygın ve sistematik” bir sorun olduğunu ve bu sorunun;

- Mahkemelerin tutuklama ya da tutukluluğun devamına karar verirken “..suçun niteliği, kanıtların durumu, dosyanın içeriği..” şeklinde soyut klişe bir gerekçe kullanmalarından;
- Tutukluluğun hukuka uygunluğunu incelerken çekişmeli bir duruşma yapmamlarından,
- Tutuklama nedenleri ve tutuklama sürelerinden,
- Tutuklama dışındaki adli kontrol sistemlerin, uygulanıp uygulanamayacağına gözönüne alınmamasından kaynaklandığını belirterek; Türk Hükümeti'nden bu durumun düzeltilmesi için gerekli önlemlerin alınmasını istemiştir.

Ülkemizde son dönemlerde insan hak ve hürriyetleri ile adil yargılama hakkının ihlali yönünde ciddi endişe taşınmasını gerektiren çok sayıda somut örneklerle karşılaşmaktadır.

- Adil yargılanma, insan hak ve hürriyetleri ve adalet kavramları; asıl değil, ikincil konuma düşmüştür.

- Ülkemizdeki uygulama; yasal düzenlemelerin aksine, olağan dışı hukuk rejimlerinde dahi çiğnenemez olan “suçsuzluk karinesi” ni ortadan kaldırmaktadır.

- Türkiye'de yargı mekanizması, adaleti gerçekleştirmeye elverişli bir işleyişe sahip değildir.

- Ülkemizde adaletin tecellisi, hem nicelik, hem nitelik yönünden sorunludur. Adaletli yargısal karar sürecinin hızlandırılması için somut ve ciddi adımlar atılmamıştır.

- Ülkemiz uygulamasında tutukluluk; geçici bir önlem olmaktan çıkmış, fiili mahkûmiyete dönüşmüştür. Tutuklama, amacı dışında ve kötüye kullanılan bir kurum haline gelmiştir. Tutuklama süresi, İHAS uygulaması ışığında çok uzundur.

- Ülkemiz uygulamasında karşılaşılan tutuklama nedenleri ve uzun tutukluluk süreleri, gerek anayasamızın 19. maddesinin ruhuna, gerekse anayasamızın 90. maddesinin son fıkrası uyarınca iç hukukumuzun bir parçası olan AİHS'ne aykırılık teşkil etmektedir. Bu durum, ülkemizin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde birçok defalar mahkûm olması sonucunu doğurmuştur.

- Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin 3. fıkrasında yer alan; katalog suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde tutuklama nedeni var sayılabilir düzenlemesi, ülkemizde adeta otomatik bir tutuklama hükmü gibi anlaşılmaya ve uygulanmaya başlanılmıştır. Fıkraya giren bir suç söz konusu olsa dahi tutuklama zorunluluğu bulunmadığı halde; herhangi bir suç fıkradaki katalog suçlar arasında kalmasa bile, ikiden fazla kişinin mevcudiyeti örgüt olarak nitelenerek durum fıkraya sokulmakta ve tutuklamaya gidilmektedir. Bu düzenleme, maddede sayılan suç isnatları ile hâkim önüne çıkartılan her kişi açısından tutuklama nedeni var sayılarak zorunlu tutuklanması uygulamasına dönüşmüştür.

- AİHM, suçun ağırlığı, niteliği gibi gerekçelerle kişilerin tutuklanamayacağı ya da tutukluluk halinin devamına karar verilemeyeceğini belirtmektedir. Suçları sayma suretiyle katalog suç modeli anlayışı getiren 5271 sayılı kanun'un amacının uygulamaya yansımadağı, uygulamadaki deneyimlerle görüldüğü halde CMK 100/3.fıkrası halen kaldırılmamaktadır.

- Soruşturmalarda peşin olarak tutukluğa karar verilerek deliller sonradan toplanmakta, bilahare yargılamalar yapılmaktadır. Ancak bu esnada kişilerin en temel hak ve özgürlükleri kısıtlanmaktadır.

- 5 ve 10 yıllık azami tutukluluk süresinin kabulü, CMK 102.maddesinin konuluş amacına, Anayasanın 19, 90 ve 141. maddeleri hükümlerine aykırı olup, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ndeki "makul süre" kavramıyla örtüşmemektedir.

- Millî iradenin temsilcisi olan milletvekili hakkında, suç işlediğine dair kesinleşmiş bir mahkeme kararı olmaksızın tutuklu bulunması; milletvekillerinin, anayasanın 7.maddesi uyarınca egemenlik kapsamında sahip oldukları yasama hakkını kullanamaz, yasama görevini yapamaz hale getirmektedir. Anayasanın 83.maddesinde tanınan yasama dokunulmazlığı, milletvekilinin hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılamayacağına ilişkin olup, 2.fıkrası ile anayasanın 14.maddesinde durumlar yönünden getirilen istisna, milletvekilleri hakkındaki soruşturma ve kovuşturmanın devam edeceğine ilişkin olup, milletvekilinin tutuklu kalmasını gerektirmemektedir. Yani, hakkında soruşturma ya da kovuşturma bulunan bir kimse, milletvekili seçilince anayasa 83/1 .fıkrası uyarınca, hakkındaki soruşturma ya da kovuşturma tamamen durmakta iken, anayasanın 14.maddesinde sayılan nedenlerle hakkında soruşturma ya da kovuşturma bulunan kimse, milletvekili seçilince anayasa 83/2.maddesi uyarınca hakkındaki soruşturma ve kovuşturma durdurulmamaktadır.

Bir kişinin hakkındaki davanın devam etmesi başka bir konu; tutuklama, başka bir konudur. Tutuklama, tutuklamaya itiraz ve bu itirazlarla ilgili yargı kararları; ana davadan tümüyle bağımsız ve ayrı bir süreçtir. Bir kişinin tutuklanması ya da tutuklu yargılanması, sonunda o kişinin mahkûm olacağını göstermez, aynı şekilde tutuksuz olarak yargılanmak da o davanın beraatla sonuçlanacağını göstermez. Bir kişinin hakkında soruşturma ya da kovuşturmanın devam etmesi, o kişinin tutukluluk halinin devamını gerektirmez o nedenle yasama dokunulmazlığının istisnasını düzenleyen 83/2.maddesi hükmü milletvekillerinin tutukluluğunun dayanağı olamaz.

- Adli kontrol koruma tedbiri, ilk defa 1 haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı ceza muhakemesi kanununun 109 ve devamı maddelerindeki düzenlemelerle hukuk sistemimizde yerini almakla ve son 3.yargı paketi ile adli kontrol sistemi uygulanacak cezalarda üst sınır kaldırılmakla beraber; tutuklamanın uygulamamızda ortaya çıkardığı sorunlar giderilmemiştir. Çağdaş Hukuk Sistemlerinin ceza muhakemesinde; ceza muhakemesi sürecinde adli kontrol koruma tedbirinin, daha etkin olarak uygulanabilmesini sağlamak ve başka önlemlerle tutuklamadan beklenen sonuca ulaşılması mümkün olduğu hallerde tutuklamayı önlemek amacıyla uygulanan adli kontrol hala ülkemizde yeterli kadar uygulanmamaktadır.

- Ülkemiz uygulamasında tutukluluk; geçici bir önlem olmaktan çıkmış, fiili mahkûmiyete dönüşmüştür. Tutuklama, amacı dışında ve kötüye kullanılan bir kurum haline gelmiştir.

B- YASA TASARISI HAKKINDAKİ GENEL İTİRAZIMIZ:

- Tasarı, yukarıda (A) bendinde sayılan sorunların hiçbirisini çözmemiştir.

- Tasarı, kamuoyunu ve özellikle AİHM kararlarını izlemekle görevli Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin gözünü boyamaya yöneliktir. Kendi içinde bile çelişiyor. Örneğin; TMK'nun 7.maddesinin birinci fıkrasında terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit içeren yöntemlerinin propagandasını suç olmaktan çıkarırken; 2.fıkrasında mevcut hükümden daha ağır koşullar getirmiştir. Hiç kimseden görüş alınmadan yapılan bir kanun tasarısı daha.

- Tasarı; insan hakları ihlallerini önleyecek, ifade özgürlüğünü sağlayacak ve adil yargılanmayı gerçekleştirecek nitelikte değildir.

- Tasarı, hükümetin toplumda yarattığı umutları ve beklentileri karşılamamıştır. Yargı ile ilgili her kanun tasarısı getirildiğinde “yargı paketi” adıyla topluma ilan ediliyor. Topluma, büyük umutlar pompalanıyor, toplumda büyük beklentiler oluşturuluyor. Ama her defasında, dağ fare doğuruyor. Hatta her paketten sonra haksız ve toplu tutuklamalar, daha da çoğalıyor. Bu paket ile, daha önce çözülmeyen yargıyla ilgili sorunlar, tutukluluk ve koruma önlemleri konusundaki yaygın ve sistematik sorunları ve tutuklu milletvekilleri sorunu çözülecekmiş gibi bir beklenti toplumda yaratıldı. Ama sorunlar Komisyon görüşmelerinde de çözülmedi.

Tutuklu milletvekilleri sorununun çözümü, TMK'nun kaldırılması için CHP'nin verdiği ve diğer muhalefet partilerinin de kabul ettiği öneriler, AKP'li üyelerce reddedildi.

- Öncelikle vurgulamak gerekir ki; Kendi üyesi olan Milletvekillerinin tutukluluk sorununu dahi çözemeyen TBMM'nin, İnsan hakları ve ifade özgürlüğünden kaynaklanan sorunları çözme iddiası inandırıcı değildir.

- Tasarı ile bazı maddeleri değiştirilen TMK, terörle ve teröristle mücadele kanunu olmaktan çıkmış, halkla mücadele, siyasi iktidarın muhalifleriyle mücadele kanunu haline dönüşmüştür.

- Her ne kadar Tasarı'da AİHM uygulamalarıyla uyum sağlamak amacının güdüldüğü ve bu bağlamda özellikle ifade özgürlüğü açısından sıkıntı yaratan maddelerin düzeltilmesinin istenildiği söylenmekteyse de; önerilen değişiklikler, sorunun odak noktasını gözden kaçırmaktadır. Öncelikle yürürlükteki kanunların dahi özgürlüğü ve insan haklarını üstün tutan hukukçuların elinde (hâkim - savcı - avukat) insan haklarıyla çelişmeden uygulanmasının mümkün olduğu kanısındayız. Anayasal düzenimiz ve taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalar, meri kanunların yorumunda özgürlükleri koruyacak şekilde yorum yapılabilmesine olanak sağlamaktadır.

- Buna rağmen, mevzuatımızdaki bazı hükümlerin, iyi niyetli uygulayıcılar elinde kalsalar dahi, değiştirilmeleri gerektiği konusunda şüphe yoktur. İfade özgürlüğü açısından günümüzde mevcut olan pek çok sıkıntının kaynağı 3713 sayılı TMK'dur. TMK'nun “tanım ve terör suçları” başlıklı birinci bölümü ile son derece geniş bir terör, terör suçu ve terör suçlusu tanımı yapılmaktadır. Terörün, özel kanunlar çıkarılarak, özel yöntemlerle mücadele edilmesi gerektiği yönünde bir eğilim bulunmaktadır. TMK; bu eğilimin sonucu olarak çıkarılmıştır.

Dayandığı gerekçelerin isabeti bir yana, bu eğilimin üstünde durduğu temel; terörün kendine has, amaca ulaşmak için şiddeti yöntem edinmiş ve amaçlarına yönelik şiddeti yöntem olarak benimsemiş yapılanmalarla mücadele edilmesini sağlamaktır.

- Adı dahi yanlış olan Kanun Tasarısı; **açıklandığı gibi insan hakları ve ifade özgürlüğü açısından önemli bir değişiklik getirmemektedir. Şiddet, tehdit ve cebire teşvik etmedikçe terör örgütünün propagandasını suç olmaktan çıkarılması dışında getirdiği önemli bir değişiklik yoktur. Bu ise halen açılım süreci adı verilen süreçte terör örgütünün meşrulaştırılması ve siyasallaştırılması gibi bir sonuca yol açabilir düşüncesindeyiz.**

Oysaki tasarı hakkında görüşünü dile getiren Prof. Dr. Özer Özbek **“AİHM esas itibariyle TMK m.6/2 de normatif anlamda bir sorun görmemekte, bilakis bütün sorunu yargıçların sözkonusu normu yanlış uygulamalarından kaynaklanan çarpıklıklara bağlamaktadır. Keza AİHM ifade özgürlüğü bağlamında altını çizdiği hususlarda öteden beri bilinen iç hukukta sıklıkla eleştirilen hususlardır.”** Denmektedir.

Yani bu durumda yapılması gereken kuruluş amacı cebir ve şiddet kullanmak suretiyle baskı, korkutma, yıldırma veya tehdit yöntemlerinden birisine başvurmak olan terör örgütlerinin propogandasının ya da bildirimlerinin suç olmaktan çıkarılması değil, doğrudan terör örgütü faaliyeti ile haber niteliğindeki faaliyeti ayırt edebilmek, terör faaliyetleri sayılan eylemler ile ifade özgürlüğü niteliğindeki faaliyetlerin arasındaki ayrımı tam olarak çizebilmek açısından yargıç ve savcılarının bakış açılarının geliştirilmesini sağlamaktır. Düşünce ve ifade özgürlüğünü sonuna kadar korumak son derece önemli olmakla birlikte AİHS 10/2. maddede belirtilen sınırlamalar çerçevesinde elbette ülke bütünlüğü, Anayasal düzen, toplumsal güven ve barışın sağlanması ve korunmasını da göz önünde tutmak gereklidir.

- Tasarının Başlığı, *“insan hakları ve ifade özgürlüğü”* olmakla birlikte, içerik İHAS gerekleri ile sınırlı. Bu da; Yargılamanın yenilenmesi, ifade özgürlüğü, adli yardım gibi konularla sınırlı olarak İHAM kararlarının bir kısmına indirgenmiştir.. Böylece, bugüne kadar sıkça eleştirilen *“düşünce suçu”*, zımnen kabul edilmiş olmakla birlikte, düşünce suçu yaratmaya açık hükümleri mevzuatımızdan ayıklama yoluna gidilmemiştir.

- Oysa AİHM'nin ihlâl saptadığı kararlar, başta âdil yargılama olmak üzere, geniş bir yelpazeye yayılıyor. Bu da, ceza ve ceza muhakeme yasalarının ciddi bir biçimde değiştirilmesini gerektirmekte,oysa tasarıda, bunlar yok.

- İHAM'ın mahkûmiyet kararları azaltılma isteği, hükümetin İHAM kararlarını uygulamama ısrarı ile yok edilmektedir.

- *Tasarıda “düşünce suçu” yaratmaya açık maddeler açıklanmadığı gibi adil yargılanma ilkelerinin uygulanması anlamında da düzenlemeler yapılmamıştır.*

- Tasarı'nın genel gerekçesinde belirtildiği üzere, İHAM önünde 2012 sonu itibariyle Türkiye aleyhine 16.900 başvuru yapılmış, ama bu sayı, ülkemizde insan hakları ihlallerinin yaygınlığı dikkate alındığında, *“aysbergin görünen kısmı”* sadece.

Tasarı ise, dosya sayısını azaltma, ödenen ve ödenecek tazminat tutarında tasarruf, görünüşü kurtarma gibi nicelik, iktisadî ve yüzeysel kaygılarla kaleme alınmış. Bu yönüyle, İHAM kararlarının uygulanmasını izleme organı olan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ni tatmine yönelik düzenleme havası hakim. Ancak çelişki şurada; Strazburg Organlarının beklentilerini karşılama kaygısı öne çıksa da, İHAM kararlarını uygulamama direnci, anlaşılır gibi değildir. Uzun tutuklamalardan , savunma hakkının sınırlanmasından ve silahların eşitliği ilkesine uymamaktan Zorunlu din dersi (*zengin/tr.*) kararından, nüfus cüzdanındaki din hanesi (*ışık/tr.*) kararına; kadına yönelik şiddet (*opuz/tr.*) kararından kadının soyadı (*tekeli/tr.*) kararına kadar; İHAM'ın onlarca kararını uygulamayan hükümetin, İHAM önündeki mahkûmiyet sayısını azaltmaya çalışıyor gözükmesi samimi değildir.

Tasarıda, “*insan haysiyeti*”ni temel alan bir anlayışla ve anayasal hak ve özgürlük ihlalleri göz önüne alınmadan, AİHS kapsamındaki bazı hak ve özgürlüklerin sadece çok cüzi kısmı, korunmaya çalışılmıştır.

SONUÇ OLARAK;

- Öncelikle genel olarak Tutuklu müessesesinden kaynaklanan sorunlar, özel olarak milletvekillerinin tutukluluk sorunu çözülmeden,

-Adil yargılanma hakkı sağlanmadan,

- Anayasa ve yasalarla güvence altına alınan hakların, özgürce kullanılması sağlanmadan,

- Düşünce suçu yaratmaya açık düzenlemeler, mevzuatımızdan çıkarılmadan,

- Toplantı ve Gösteri yürüyüşleri yasasındaki, CMK’daki, TCK’daki ve TMK’daki düşünce ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan antidemokratik hükümler kaldırılmadan,

İnsan Haklarının ihlalinin önlenmesi ve ifade özgürlüğünde sağlanması yönünden genel bir iyileştirme getirmeyen kanun tasarısı ile güdülen asıl amacın, insan hakları ihlallerini önlemek, ifade özgürlüğünü sağlamak olmadığını, varılmak istenen amacın, terör örgütünü meşrulaştırmak olduğunu, tasarının kaderini PKK terör örgütü ile yapılan görüşmelerin seyrine göre belirleneceğini, bu anlamda tasarının TBMM Genel Kurulundaki görüşmeleri sırasında İktidar partisine verilecek önergelerle son halini alacağını düşünmekteyiz.

Öte yandan TCK 215. Maddede yapılan değişikliklerle suç ve suçluyu övme suçuna “kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde” sözleri eklenmiş ve bu durumda siyasallaşmış yargıya son derece geniş bir hareket alanı sağlanmıştır. Yani bu durumda Ergenekon davasında yargılanan ve sonuçta cezalandırılması söz konusu olabilen milletvekilimiz Mehmet Haberal, Mustafa Balbay ya da İlker Başbuğ ile ilgili övücü söz söylemek kişilerin cezalandırılmasına yol açabilecektir.

Tasarının 17. maddesinde CMK na geçici bir madde eklenerek CMK 311/2. Maddesindeki ayrık hüküm kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren 3 ay için uygulanmayacaktır. Bu süreçte AİHM Bakanlar Komitesi önünde bekleyen hangi dosyaların yargılamanın iadesi hakkından yararlanacağı müphem olduğundan ve öngörülemeyen sonuçlara yol açabileceğinden bu maddedeki değişiklik de yerinde değildir.

Yukarıda sunulan nedenlerle; kanun tasarısına ve Komisyon raporuna muhalifiz.

Ali Rıza Öztürk

Mersin

Turgut Dibek

Kırklareli

Bülent Tezcan

Aydın

Ali İhsan Köktürk

Zonguldak

Ömer Süha Aldan

Muğla

Dilek Akagün Yılmaz

Uşak

MUHALEFET ŞERHİ

İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair (1/748) Kanun Tasarısıyla ilgili Komisyon raporuna aşağıda arz edilen nedenlerle katılmıyoruz:

Tasarının başlığı, yerleşik yasa yapma usullerine uymamakla, içeriği itibarıyla da boşlukta kalmaktadır.

Kamulaştırma davasında faizin ne zaman uygulanacağı, idari yargıda ıslah müessesesinin geliştirilmesi, adli yardım konusunun yeniden düzenlenmesi gibi, ifade özgürlüğü ile doğrudan ilgisi bulunmayan düzenlemeler yer almaktadır.

Bu nedenle tasarının başlığı, kamuoyunda gereksiz beklenti yaratan, içeriğiyle de örtüşmeyen zorlama bir başlık olmuştur.

Tasarının genel gerekçesinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince, ülkemiz aleyhine verilen ihlal kararlarının azaltılması amaçlandığı ifade edilmiştir. Yoğun olarak ihlal kararı verilen alanlarda düzenleme yapıldığı belirtilmiştir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde ülkemiz açısından maalesef hiç de hak etmediğimiz bir tablo söz konusudur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvuru hakkının tanındığı 1987 yılından bu yana, aleyhine en fazla başvuru yapılan ülkeler arasında Rusya'dan sonra ikinci ülke konumundadır. 17.000 ne yakın dosya mevcuttur. Keza hakkında, 47 konsey üyesi ülke arasında en çok ihlal kararı verilen ülke Türkiye'dir.

Bu durumu düzeltmek için yapılan Anayasa ve Yasa değişikliklerine rağmen sorun bütün ağırlığı ile devam etmektedir.

Kanaatimizce, ülke olarak yasal değişiklik yanında, ülkemiz aleyhine başvurularda Savunma mekanizmalarını daha etkin çalıştırmak ve uygulamadaki çelişkileri gidermek zorundayız. İç hukuk yolları tüketilirken, başvuru sahiplerine daha tatmin edici karşılıklar verilmesi gerekir.

Tasarı, gerekçesinde de belirtildiği üzere bazı ihlal kararlarına konu alanlarda düzenleme yapmaktadır.

Oysa tasarıda yer verilmeyen, ancak kamuoyunda tartışılan ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince de çok sayıda ihlal kararı verilen ("adil yargılanma hakkının ihlali", "uzun yargılama süreleri" ve "uzun tutukluluk süreleri") alanlarda bir düzenleme yapılmamıştır. Bu tasarının öncelikleri arasında bulunması gereken konulardan birisi de tutuklama kurumuna ait olması gerekir.

Kamuoyunun çok yakından takip ettiği birçok davada "masumiyet karinesinin ortadan kalktığı" "tutukluluğun geçici bir tedbir olmaktan çıkıp, fiili mahkûmiyete dönüştüğü", "tutuklama ve tutukluluğun devamına ilişkin kararlarda, kararların gerekçeli olmadığı", "çekişmeli duruşma yapılmadığı" yolunda çok sayıda itiraz ileri sürülmüştür.

Birçok gazeteci, sivil, asker ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin tutuklu olduğu davalar dikkate alınırsa Ceza Muhakemesinin bu en sorunlu alanının öncelikle ele alınması gerekir.

2011 Temmuz ayında, Mecliste temsil edilen tüm siyasi partilerin yetkilileri, tutuklu milletvekilleri için ortak bir irade koydular: "Halkın egemenliği ve milletin iradesi, seçilmiş ve vekâlet verilmiş milletvekilleri aracılığıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinde hayata geçirilir. Bu çerçevede, tüm siyasi partilerin ve milletvekillerinin milletimizin kendilerine verdiği bu onurlu görevi yerine getirmeleri için Türkiye Büyük Millet Meclisinde olmaları gerektiğine inanıyoruz"

Özellikle AK Parti Grubu bu ortak iradenin arkasında durmamış ve tutuklu milletvekili sorununun devam etmesine sessiz kalmıştır.

Tasarı, tam yargı davalarında dava konusu miktarın sonradan artırılması,

- Kamulaştırma davalarında, davanın dört ay içinde bitirilmemesi halinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilmesi,

- Tutuklamaya ilişkin çok etkili olmasa da bazı değişiklikler yapılması,

- Takipsizlik kararlarının etkin bir soruşturma yapılmadan verildiğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararlarıyla tespit edilmesi üzerine, yeniden soruşturma açılması ve,

- Adli yardım müessesesinde talep sahibi lehine düzenlemeler yapılması olumlu gelişmelerdir.

ANCAK TASARININ, 7 - 8 - 10 - 11 - 13 MADDELERİNE AÇIKÇA İTİRAZ EDİYOR VE TASARIDA YER ALMAMASI GEREKTİĞİNE İNANIYORUZ.

MADDE -7. (Terörle Mücadele Kanununun 6. Maddesini değiştirmekte): “Terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren ve öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden bildiri veya açıklamalarını basanlara veya yayınlayanlara bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası” verileceğini düzenlemektedir.

MADDE -8. (3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun 7. Maddesi ikinci fıkrasını değiştirmekte)

Mevcut düzenleme: terör örgütünün propagandasının yapılması suç sayılıyordu.

Yeni düzenleme: “Terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek ve övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propaganda yapmayı” suç sayıyor.

MADDE -11. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 220/8 fıkrasında da yukardaki iki maddeye benzer düzenleme yapılıyor.

Bu maddeler, terör örgütlerinin bildirimlerini basan ve yayınlayanlarla, örgütün propagandasını yapanları cezalandırmaktadır.

Yeni düzenleme ile, üç maddenin suç unsurları değiştirilmiş, maddeler adeta uygulanamaz hale getirilmiştir.

Bu düzenlemeler yasalaştığında, mesela PKK terör örgütünün bildirimlerini basmak ve yayınlamak kural olarak serbest olacak, ancak, cebir, şiddet ve tehdit içeriyorsa suç sayılacaktır.

Keza bölücü örgütün propagandasını yapmak kural olarak serbest olacak. Ancak şiddet içeriyorsa suç konusu yapılacaktır.

Özetle; terör örgütlerinin propagandaları hukuki himaye görecektir, örgütlerde, sivil toplum örgütleri gibi meşruiyet zemini bulacaklardır.

Tasarı gerekçesinde bu değişiklikler “ifade özgürlüğü” bağlamında değerlendirilmektedir.

İfade ve düşünce özgürlüğü, demokratik bir toplumun olmazsa olmaz kuralıdır. Diğer hak ve özgürlüklerin kullanılmasının da temelidir. Birey ve toplumun gelişmesi için elzemdir. Bu noktadan hareketle gelmiş geçmiş tüm cumhuriyet hükümetleri ifade özgürlüğünü iyileştirme ve önündeki engelleri kaldırma konusunda samimi gayret içerisinde olmuştur.

Örneğin tartışma konusu olan terörle mücadele kanununun 7. Maddesi 1995-2003-2006 yıllarında olmak üzere üç kez değişikliğe uğramış, tasarı ile dördüncü kez değiştirilmektedir.

Aslında mevzuatımızda, propaganda suçları yönünden “bölücülük propagandası” dışında başka propaganda suçlarının uygulama alanı yok gibidir.

Bölücülük propagandası ise, doğrudan milletin ve devletin bölünmez bütünlüğünü hedef almış bir tehlike suçudur.

Bölgücü örgütün bizati amacı, propagandadır. Seçtiği silah, tehdit, şiddet ve diğer yöntemlerle muhatap aldığı devlete görüşlerini zorla kabul ettirmek ve kendisini muhatap saydırmaktır.

Propagandanın asli görevi budur.

Bu nedenle uluslararası hukuk kuralları hem demokratik rejimin kendini koruması, hem de ülke bütünlüğü, toprak bütünlüğü, kamu düzeni gibi konularda ifade özgürlüğüne sınırlama getirebileceğini kabul etmişlerdir.

Bu bağlamda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesi akit taraflara ifade özgürlüğünü sınırlama konusunda geniş bir yetki tanımıştır.

Bu yetki kullanılırken şu ölçütlere dikkat edilmelidir.

- a-) Toplumsal müdahale yasalardan kaynaklanmalıdır.
- b-) Yasalarla getirilen kısıtlamalar genel yararlaraya yönelik olmalıdır. Yani ulusal güvenlik ülkenin toprak bütünlüğü, kamu güvenliği, kamu düzeni gibi.
- c-) Demokratik bir toplum için gerekli olmalıdır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde çok atıfta bulunulan Sürek / Türkiye 1 no.lu kararı ve A.Öztürk/Türkiye kararlarında özetle şöyle deniyor: "Terörizmle mücadelenin hassas karakterlerini ve şiddeti artırmaya müsait eylemler karşısında otoritelerin titizliklerini kullanma gereğini göz önünde bulundurarak ulusal güvenliğin ve birliğin ayrıca toprak bütünlüğünün korunması noktalarından müdahalenin meşru amaç güttüğünü kabul etmek gerekir."

Yani hem sözleşmenin 10. Maddesi, hem de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında akit devletlere, ülke ve toprak bütünlüğü ve demokrasinin korunması konusunda ifade özgürlüğünü sınırlama yetkisi tanınmıştır. Ayrıca, Anayasa'nın 26.Maddesi de benzer düzenlemeyi kendi iç hukukumuzaya getirmiş bulunmaktadır.

TASARININ ZAMANLAMASI, "SÖZDE AÇILIM" SÜRECİ İLE ÖRTÜŞMÜŞTÜR!

Tasarının hazırlıklarına daha önce başlanıldığı, süreçle ilgisinin bulunmadığı ifade edilmişse de tasarının zamanlaması, "sözde barış" görüşmeleriyle çakışmıştır. Özellikle de, tasarının 7-8-10-11. maddeleri görüşme süreci ile yakından ilgilidir.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak, sözde çözüm sürecine ve bu sürecin devam ettirilmesine kesinlikle karşıyız: Zira bu projenin:

- a-) Milletimizi, zihnen ve fiilen ayırıştırıp, bölecek bir proje olduğuna,
- b-) Siyasal ve toplumsal meşruiyeti olmadığına,
- c-) Anayasa'nın ve yasaların böyle bir sürece kesinlikle izin vermediğine, bu yolda atılan her adım suç olduğuna inanıyoruz.

Tasarının belirttiğimiz maddelerinde, terör örgütü propagandasını kural olarak serbest bıraktığını, dolayısıyla terör örgütlerini meşrulaştırıldığını ve bu suçlardan hükümlü ve tutuklu olanlara da "örtülü bir af" getirildiğini,

- Suç ve suçluyu övmeyi yasaklayan Türk Ceza Kanununun 215 maddesindeki suçun unsurları değiştirilerek "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması" şartı aranacak, terör örgütlerine ve elebaşlarına serbestlik sağladığından tasarının bu maddelerine karşı olduğumuzu arz ederiz. Saygılarımızla.

Murat Başesgioğlu

İstanbul

MUHALEFET ŞERHİ

Tasarı Alt Komisyona gönderilmiş, alt komisyon üyelerinin belirlenmesinde siyasi partilerin sahip olduğu milletvekili sayısı esas alınmış, bu yöntemle de Mecliste grubu bulunan dördüncü parti konumundaki Barış ve Demokrasi Partisi'nin alt komisyon çalışmalarına katılmasının önu kesilmiştir. Barış ve Demokrasi Partisi, üç buçuk milyon insanın iradesini temsil etmektedir. Demokrasilerde belirleyici olan halk iradesidir.

Demokratikleşme, demokratik bir kültürü gerektirir. Demokratik kültürde sahip olunan sandalye sayısı, muhalefeti ezme, kararların dışına çıkarma değil, tam tersine kararlara ve yasa yapım sürecine katkı sunma amacıyla kullanılır. Parlamentoda dört siyasi parti grubu vardır. Alt komisyon oluşturulurken her siyasi parti grubundan birer kişinin komisyona verildikten sonra kalan üyelerin milletvekili sayısı esas alınarak gruplara dağıtılması noktasındaki itirazımız kabul görmemiş, bu nedenle de alt komisyon oluşumu parlamentonun iradesini tam olarak yansıtamamıştır. Bu tutum demokrasiye aykırıdır.

Kanun koyucu, yasayı toplumsal sorunların çözümü için vaaz eder. Yasa yapmada esas olan toplumsal ihtiyaçların giderilmesidir. Kamuoyunda anadilde savunma olarak bilinen "Ceza Muhakemeleri Usul Kanunda ve Ceza İnfaz Yasasında Değişiklik Öngören Kanuna" ilişkin tasarı, Adalet Komisyonunda görüşülürken BDP dışındaki muhalefet partileri, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin getirdiği bir yükümlülük yok ise veya Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Türkiye aleyhine verdiği bir ihlal kararı yok ise "Niye kanun yapıyoruz?" gibi bir anlayışa sahipti. Bu tasarıyla, hükümet ve iktidar partisi de aynı anlayışla hareket etmiş, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği ihlal kararlarında ve olası davalardan kurtulmak amacıyla bu tasarı hazırlanmıştır.

Üçüncü Yargı Paketinden sonra çok geniş çapta iyileştirmeye gidileceği ve bunun da Dördüncü Yargı Paketiyle gerçekleştirileceği söylemi yaygın bir hal almıştır. Hükümet ve iktidar partisinin yetkilileri de paketin buna yönelik olmayacağını söyleyerek suskun kalmış hatta kimi beyanatlarla bunun olabileceğinin işaretlerini vermiştir. Böylelikle de milyonlarca yurttaş ciddi bir beklenti içine sokulmuştur. Tasarı halktaki bu beklentiye cevap vermekten çok uzaktır. Tasarının, kimi maddeleri kısmi bir iyileştirme öngörürken, hemen arkasında o iyileştirmeleri de ortadan kaldıracak ek fıkralar getirilmiştir.

Tasarının 5'inci ve 6'ncı Maddeleriyle Terörle Mücadele Kanununun 6'ncı ve 7'nci Maddelerinde değişikliğe gidilmektedir. 3713 Sayılı Kanunla düzenlenen suçların tamamı 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda yaptırıma bağlanmıştır. Yine 3713 Sayılı kanunla düzenlenen özel soruşturma usulleri 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile düzenlenmiş bulunmaktadır. Ayrıca, terörle mücadele için gerekli yetki ve imkanları Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanununda da düzenlenmiş durumdadır. 3713 Sayılı yasa ile düzenlenen özel infaz rejimi, hem Türk Ceza kanununda hem de 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı hakkındaki kanunda da hüküm altına alınmıştır.

Sosyal savunma refleksiyle düzenlenen Terörle Mücadele Kanunu bir ihtiyaçtan değil, dönemin Adalet Bakanının da ifade ettiği gibi siyasi ortam gerektirdiği için çıkarılmış bir yasadır. Terörle Mücadele kanununun, bir bütün itibariyle ortadan kaldırılması gerektiği düşüncesindeyiz. Ayrıca, insan hakları ihlallerinin önüne geçilmek isteniyorsa, ifade özgürlüğü tam olarak sağlanmak isteniyorsa, bu taktirde Türk Ceza kanunundaki insan hakları ve ifade özgürlüğüne aykırı maddelerin ortadan kaldırılması yerine Terörle Mücadele kanununda değişiklik yapmak doğru bir yol ve yöntem değildir.

Tasarının 5'inci Maddesi ile 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun 6'ncı Maddesinde değişikliğe gidilmektedir. Yapılan değişiklikle suçun oluşumu için cebir, şiddet veya tehdit unsurlarının olması öngörülmüş, böylelikle de kısmi bir iyileştirme sağlanmış olmakla beraber, aynı fıkranın devamında meşru gösterme veya övme suç olarak kabul edilmiş, yapılmak istenen kısmi iyileştirme de böylece ortadan kaldırılmıştır.

Tasarının 6'ncı Maddesiyle, 3713 Sayılı yasanın 7'nci maddesinde değişikliğe gidilmiş, suçun oluşumu cebir ve şiddet unsuruna bağlanarak kısmi bir iyileştirme yapılmış, ancak, devamında yer alan meşru göstermenin ve övmenin de suç teşkil edeceği belirtilerek yapılmak istenen kısmi iyileştirme ortadan kaldırılmıştır. Maddenin (b) fıkrasıyla, “gösteri ve toplantı yürüyüşleri gerçekleşmese dahi, örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması, slogan atılması, ses cihazıyla yayın yapılması, terör örgütüne ait amblem, resim ya da işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformaların giyilmesi” suç kapsamına alınarak, suçun kapsamı alabildiğince genişletilmiş, adeta yeni bir suç ihdas edilmiştir.

Tasarının 7'nci Maddesi ile işkence suçlarında zaman aşımının işlemeyeceği öngörüldürken, işkence suçundan daha ilerideki adam öldürme ve faili meçhul cinayetler konusunda zaman aşımının işliyor olması çelişkidir, bir eksikliklerdir.

Tasarının 9'uncu Maddesiyle, Türk Ceza Kanununun 220'nci Maddesinde değişikliğe gidilmiştir. Türk Ceza Kanununun 220'nci Maddesinde problem olan 6'ncı ve 7'nci fıkralardır. Bu fıkralar örgüte hiyerarşik anlamda tabi olmayanları örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt üyesi gibi cezalandırmayı öngören, hukuk mantığına ters düşen fıkralardır. Bunlarda herhangi bir değişiklik yapılmamış, bu fıkralar es geçilerek 8'inci maddede yapılan değişiklikle yetinilmiştir.

İnsan hakları ve ifade özgürlüğü noktasında iyileştirme yapılacaksa, evrensel demokrasi normlarına uyulacaksa hem Terörle Mücadele Kanunu hem de Türk Ceza Kanunundaki insan hakları ihlallerine yol açan, ifade özgürlüğünü kısıtlayan tüm maddelerin ortadan kaldırılması ve özel görevli mahkemelere son verilmesi gerekir.

Murat Bozlak

Adana

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

İNSAN HAKLARI VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ BAĞLAMINDA BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1- 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 46 ncı maddesinin dördüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere arttırılabilir ve miktarın arttırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir."

MADDE 2- 1602 sayılı Kanunun 64 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent ile aynı maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"1) Kararın, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması.

Birinci fıkranın (1) bendi kapsamına giren kararlar hakkında yargılamanın iadesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir."

MADDE 3- 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 16 ncı maddesinin dördüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar,

ADALET KOMİSYONUNUN

KABUL ETTİĞİ METİN

İNSAN HAKLARI VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ BAĞLAMINDA BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1- 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 46 ncı maddesinin dördüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere arttırılabilir ve miktarın arttırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir."

MADDE 2- 1602 sayılı Kanunun 64 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent ile maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"1) Kararın, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması.

Birinci fıkranın (1) bendi kapsamına giren kararlar hakkında yargılamanın iadesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir."

MADDE 3- 1602 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 5- Bu maddeyi ihdas eden Kanunla, bu Kanunun 46 ncı maddesinin dördüncü fıkrasına eklenen hüküm, kanun yolu aşaması dâhil, yürürlük tarihinde derdest olan davalarda da uygulanır."

MADDE 4- 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 16 ncı maddesinin dördüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar,

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir."

MADDE 4- 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 10 uncu maddesine sekizinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılmaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanunî faiz işletilir."

MADDE 5- 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 6 ncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş; dördüncü fıkrasında yer alan "onbin" ibaresi "beşbin" olarak değiştirilmiş ve dördüncü fıkrasının son cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

"Terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden bildiri veya açıklamalarını basanlara veya yayınlayanlara bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir."

MADDE 6- 3713 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Terör örgütünün, cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir."

MADDE 5- 2577 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 7- 1. Bu maddeyi ihdas eden Kanunla, bu Kanunun 16 ncı maddesinin dördüncü fıkrasına eklenen hüküm, kanun yolu aşaması dâhil, yürürlük tarihinde derdest olan davalarda da uygulanır."

MADDE 6- 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 10 uncu maddesine sekizinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılmaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanunî faiz işletilir."

MADDE 7- 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 6 ncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş; dördüncü fıkrasında yer alan "onbin" ibaresi "beşbin" olarak değiştirilmiş ve dördüncü fıkrasının son cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

"Terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden bildiri veya açıklamalarını basanlar veya yayınlayanlar bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

MADDE 8- 3713 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:

a) Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması.

b) Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşme dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde;

1. Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması,
2. Slogan atılması,
3. Ses cihazları ile yayın yapılması,
4. Terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi."

MADDE 7- 29/6/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 94 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"(6) Bu suçtan dolayı zamanaşımı işlemez."

MADDE 8- 5237 sayılı Kanunun 215 inci maddesinde yer alan "kimse," ibaresinden sonra gelmek üzere "bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hâlinde," ibaresi eklenmiştir.

MADDE 9- 5237 sayılı Kanunun 220 nci maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan "veya amacının" ibaresi ", cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmamayı teşvik edecek şekilde" şeklinde değiştirilmiştir.

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:

a) Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması.

b) Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşme dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde;

1. Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması,
2. Slogan atılması,
3. Ses cihazları ile yayın yapılması,
4. Terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi."

MADDE 9- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 94 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"(6) Bu suçtan dolayı zamanaşımı işlemez."

MADDE 10- 5237 sayılı Kanunun 215 inci maddesinde yer alan "kimse," ibaresinden sonra gelmek üzere "bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hâlinde," ibaresi eklenmiştir.

MADDE 11- 5237 sayılı Kanunun 220 nci maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan "veya amacının" ibaresi "cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmamayı teşvik edecek şekilde" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 12- 5237 sayılı Kanunun 235 inci maddesinin; birinci fıkrasında yer alan "beş yıldan oniki yıla" ibaresi "üç yıldan yedi yıla" ve maddenin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"(3) İhaleye fesat karıştırma sonucunda ilgili kamu kurumu veya kuruluşu açısından bir zarar meydana gelmemiş veya kendisine veya sair kişilere menfaat sağlamamış ise ihaleye fesat

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

MADDE 10- 5237 sayılı Kanunun 318 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"(1) Askerlik hizmetini yapanları firara sevk edecek veya askerlik hizmetine katılacak olanları bu hizmeti yapmaktan vazgeçirecek şekilde teşvik ve telkinde bulunanlara altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir."

MADDE 11- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 105 inci maddesinin birinci fıkrasına birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir. "Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alınmaz."

MADDE 12- 5271 sayılı Kanunun 108 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "bulundurulacak" ibaresinden sonra gelmek üzere ", şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 13- 5271 sayılı Kanunun 141 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki (k) bendi eklenmiştir.

"k) Yakalama veya tutuklama işlemine karşı Kanunda öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmayan,"

MADDE 14- 5271 sayılı Kanunun 144 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 15- 5271 sayılı Kanunun 172 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"(3) Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkin soruşturma yapılmadan verildiğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

karıştıran kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

MADDE 13- 5237 sayılı Kanunun 318 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"(1) Askerlik hizmetini yapanları firara sevk edecek veya askerlik hizmetine katılacak olanları bu hizmeti yapmaktan vazgeçirecek şekilde teşvik veya telkinde bulunanlara altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir."

MADDE 14- 5237 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu maddeyi ihdas eden Kanunla, bu Kanunun 235 inci maddesinde yapılan değişiklik sebebiyle görülmekte olan davalarda görevsizlik kararı verilemez."

MADDE 15- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 105 inci maddesinin birinci fıkrasına birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir. "Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alınmaz."

MADDE 16- 5271 sayılı Kanunun 108 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "bulundurulacak" ibaresinden sonra gelmek üzere ", şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 17- 5271 sayılı Kanunun 141 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

"k) Yakalama veya tutuklama işlemine karşı Kanunda öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmayan,"

MADDE 18- 5271 sayılı Kanunun 144 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 19- 5271 sayılı Kanunun 172 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"(3) Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkin soruşturma yapılmadan verildiğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

kararıyla tespit edilmesi üzerine, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde talep edilmesi halinde yeniden soruşturma açılır."

MADDE 16- 5271 sayılı Kanunun 270 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir;

"(2) 101 ve 105 inci maddeler uyarınca yapılan itiraz üzerine Cumhuriyet savcısından görüş alınması durumunda, bu görüş şüpheli, sanık veya müdafine bildirilir. Şüpheli, sanık veya müdafii üç gün içinde görüşünü bildirebilir."

MADDE 17- 5271 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 2- (1) İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle bir ceza hükmünün verildiğini tespit eden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararlarından, 15/6/2012 tarihi itibarıyla Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi önünde denetlenmekte bulunanlar bakımından Ceza Muhakemesi Kanununun 311 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmü uygulanmaz. Bu durumda olanlar, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde yargılanmanın yenilenmesi talebinde bulunabilirler."

MADDE 18- 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 334 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "haklı oldukları yolunda kanaat uyandırmak" ibaresi "taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 19- 6100 sayılı Kanunun 337 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiş ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Ancak, talep hâlinde inceleme duruşmalı olarak yapılır. Adli yardım taleplerinin reddine ilişkin mahkeme kararlarında sunulan bilgi ve belgelerin kabul edilmeme sebebi açıkça belirtilir.

(2) Adli yardım talebinin reddine ilişkin kararlara karşı tebliğinden itibaren bir hafta içinde kararı veren mahkemeye dilekçe vermek suretiyle itiraz edilebilir. Adli yardım talebi reddedilirse, ödeme gücünde sonradan gerçekleşen ciddi bir azalmaya dayanılarak tekrar talepte bulunulabilir."

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

kararıyla tespit edilmesi üzerine, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde talep edilmesi halinde yeniden soruşturma açılır."

MADDE 20- 5271 sayılı Kanunun 270 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"(2) 101 ve 105 inci maddeler uyarınca yapılan itiraz üzerine Cumhuriyet savcısından görüş alınması durumunda, bu görüş şüpheli, sanık veya müdafine bildirilir. Şüpheli, sanık veya müdafii üç gün içinde görüşünü bildirebilir."

MADDE 21- 5271 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 2- (1) İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle bir ceza hükmünün verildiğini tespit eden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararlarından, 15.6.2012 tarihi itibarıyla Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi önünde denetlenmekte bulunanlar bakımından bu Kanunun 311 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmü uygulanmaz. Bu durumda olanlar, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde yargılanmanın yenilenmesi talebinde bulunabilirler."

MADDE 22- 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 334 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "haklı oldukları yolunda kanaat uyandırmak" ibaresi "taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 23- 6100 sayılı Kanunun 337 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiş ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Ancak, talep hâlinde inceleme duruşmalı olarak yapılır. Adli yardım taleplerinin reddine ilişkin mahkeme kararlarında sunulan bilgi ve belgelerin kabul edilmeme sebebi açıkça belirtilir.

(2) Adli yardım talebinin reddine ilişkin kararlara karşı, tebliğinden itibaren bir hafta içinde kararı veren mahkemeye dilekçe vermek suretiyle itiraz edilebilir. Kararına itiraz edilen mahkeme, itirazı incelemesi için dosyayı o yerde adli yardım talebi yapılan hukuk mahkemesinin

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

MADDE 20- 6100 sayılı Kanunun 339 uncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"(2) Yargılama giderlerinin tahsilinin açıkça ilgilinin mağduriyetine neden olacağı mahkemece anlaşılırsa hüküm ile birlikte tamamen veya kısmen geri ödemededen muaf tutulmasına karar verilebilir."

MADDE 21- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 22- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde adli yardım talebi yapılan hukuk mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde ise aynı işlere bakmakla görevli en yakın mahkemeye gönderir. İtiraz incelemesi neticesinde verilen karar kesindir. Adli yardım talebi reddedilirse, ödeme gücünde sonradan gerçekleşen ciddi bir azalmaya dayanılarak tekrar talepte bulunulabilir."

MADDE 24- 6100 sayılı Kanunun 339 uncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"(2) Adli yardım kararından dolayı Devletçe ödenen veya muaf tutulan yargılama giderlerinin tahsilinin, adli yardımdan yararlananın mağduriyetine neden olacağı mahkemece açıkça anlaşılırsa, mahkeme, hükümde tamamen veya kısmen ödemededen muaf tutulmasına karar verebilir."

MADDE 25- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 26- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

Başbakan Yardımcısı

B. Arınç

Başbakan Yardımcısı

B. Bozdağ

Avrupa Birliği Bakanı

E. Bağış

Çevre ve Şehircilik Bakanı

E. Bayraktar

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

T. Yıldız

Gümrük ve Ticaret Bakanı

H. Yazıcı

Kültür ve Turizm Bakanı

Ö. Çelik

Milli Savunma Bakanı

İ. Yılmaz

Başbakan Yardımcısı

A. Babacan

Adalet Bakanı

S. Ergin

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı

N. Ergün

Dışişleri Bakanı

A. Davutoğlu

Gençlik ve Spor Bakanı

S. Kılıç

İçişleri Bakanı

M. Güler

Maliye Bakanı

M. Şimşek

Orman ve Su İşleri Bakanı

V. Eroğlu

Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı

B. Yıldırım

Başbakan Yardımcısı

B. Atalay

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

F. Şahin

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

F. Çelik

Ekonomi Bakanı

M. Z. Çağlayan

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı

M. M. Eker

Kalkınma Bakanı

C. Yılmaz

Milli Eğitim Bakanı

N. Avcı

Sağlık Bakanı

M. Müezzinoğlu